

**Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta**

Sociologie

Žena jako pachatelka vraždy

Woman as a Perpetrator of Murder

Autoreferát disertační práce

Autor: JUDr. Mgr. Jaroslava Hrabětová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Buriánek, CSc.

Praha 2015

I. Úvod

Vražda (homicidium) je úmyslné, záměrné a promyšlené usmrcení lidské bytosti jiným člověkem, bez ohledu na motiv či okolnosti. Zkoumání vraždy a vražedného jednání žen patří v domácím sociologickém diskurzu k prozatím opomíjeným tématům. Předkládaná studie „Žena jako pachatelka vraždy“ nahlíží na pachatelku vraždy především z individuální (mikro) úrovně, zaměřené na popis charakteristik pachatelky, jež mohly mít vliv na spáchání vraždy a ze situační úrovně, zkoumající kontext vražedného činu. Klade si za cíle zjistit formy vražedného jednání žen, okolnosti, způsob zapojení žen do vražedného jednání, zmapovat vybrané životní postoje pachatelek vražd, analyzovat rodinné vraždy a jejich pachatelky.

Vzhledem k nedostatečnému množství výzkumů zkoumané problematiky je předkládaná práce deskriptivního charakteru a jejím cílem je co nejkomplesnější popis zkoumaného fenoménu [Císař 2014: 13; Jeřábek 1992; Punch 2005: 15]. Jako metodologický postup je zvolena integrovaná výzkumná strategie s využitím převážně kvalitativních, ale i kvantitativních technik sběru a interpretace dat. Jedná se o výzkumný postup kombinující kvalitativní a kvantitativní metody, „mixed methods research“ [Buchtík 2012: 131; Creswell 2003: 99; Greene 2007: 21; Johnson, Onwuegbuzie, Turner 2007: 123; Ritchie, Ormston 2013: 43; Teddlie, Tashakkori 2010: 8].

Práce je rozdělena do dvou částí, z nichž první, teoretická část „Teoretická východiska zkoumání pachatelky vraždy“ shrnuje současný stav poznání a druhá, empirická část „Pachatelka vraždy: výzkum v ženské věznici“, prezentuje uskutečněný výzkum (dílní výzkumná šetření) v ženské věznici.

II. Výzkum v ženské věznici

Popis výzkumu

Výzkum v ženské věznici Světlá nad Sázavou je koncipován do dvou dílčích výzkumů: primárního výzkumu (2008/2009) a dotazníkového šetření (2010). Na přípravnou část (studium a analýza dokumentů, navázání kontaktu s vedením věznice a opakované návštěvy ženské věznice, zajištění souhlasu s provedením výzkumu a dohody o průběhu sběru dat ve věznici) navázala realizační fáze primárního výzkumu. V první realizační části primárního výzkumu byly studovány a analyzovány vězeňské dokumenty – spisy odsouzených žen, bez ohledu na typ (formu) spáchané vraždy, a to v průběhu dvou

několikadenních výzkumných pobytů v ženské věznici. Výzkumný vzorek tvoří všechny uvězněné pachatelky vražd (N = 41) aktuálně zařazené ve věznici, přičemž tento počet představoval zhruba polovinu všech uvězněných pachatelek vražd v České republice.

Druhá realizační fáze primárního výzkumu spočívala v provedení hloubkových rozhovorů s vybranými pachatelkami vražd (N = 23), v rámci čtyřdenního výzkumného pobytu ve věznici. Rozhovory byly vedeny především s pachatelkami partnerských vražd, neboť z rozboru současného stavu poznání, ale i na základě analýzy vězeňských dokumentů se potvrdilo, že prototypem vražd páchaných ženami je vražda životního partnera v konfliktním partnerském vztahu. Zúžení výzkumného vzorku na pachatelky partnerských vražd bylo nevyhnutelné také vzhledem k poměrně náročné technice sběru dat a omezenému časovému prostoru ve výzkumném prostředí ženské věznice.

K analýze dokumentů a hloubkovým rozhovorům v primárním výzkumu byly použity další kvalitativní techniky sběru dat jako neformální rozhovory se zaměstnanci věznice, zúčastněné pozorování a terénní poznámky, s cílem odkrýt význam sdělovaných informací, se snahou dojít k novému porozumění zkoumaného jevu či vzhledu do problematiky vražedného jednání žen. Ke sběru dat v obou realizačních fázích primárního výzkumu jsem používala notebook, zapůjčený personálem věznice, stravovala se ve vězeňské jídelně (obědy, večeře), ve vězeňské kantýně (snídaně) a přespávala v areálu věznice.

V druhém dílčím výzkumu v ženské věznici (2010) byl sběr dat realizován prostřednictvím dotazníkového šetření, jehož cílem bylo získat co nejkomplexnější přehled o ženě jako pachatelce vraždy a také získat vybrané hodnotové postoje odsouzených žen. Počet aktuálně uvězněných žen v této věznici v době dotazníkového šetření činil 43; v době sběru dat bylo 17 žen již propuštěno nebo přemístěno do jiné věznice. K dispozici bylo pouze 23 žen, z nichž dotazník vyplnilo 22 pachatelek vražd. Vzhledem k malému výzkumnému vzorku (N = 22) získaná data nepostačují pro aplikaci náročnějších statistických analýz a zobecnění. Analýza zjištěných dat a následná interpretace je tak pouze orientační a doplňující k ostatním výsledkům.

Výsledky výzkumu

Z výsledků výzkumu v ženské věznici vyplývá, že většina žen vraždí ve svém nejužším sociálním prostředí. Ve většině případů tedy pachatelky objekt svého vražedného útoku znaly (88 %). V 72 % došlo k dokonání vraždy, tj. k smrti oběti, která je většinou

mužského pohlaví (83 %). Pachatelky vražd jsou starší než mužští vrahové, zejména pokud spáchaly partnerskou vraždu. Průměrný věk pachatelek v době činu v primárním výzkumu (2008/09) činil 39 let, v dotazníkovém šetření (2010) 42 let a u pachatelek partnerských vražd dokonce 43 let. Lze konstatovat, že většina žen vraždí na prahu středního věku.

U většiny pachatelek se spácháním vraždy jednalo o první trestný čin - do té doby měly čistý trestní rejstřík. Více než dvě třetiny žen nebyly v minulosti obviněny nebo stíhány pro trestný čin. A drtivá většina (přes 90 %) neměla před spácháním vraždy zkušenost s vězeňským prostředím, respektive je poprvé ve výkonu trestu odnětí svobody. Lze konstatovat, že ženské pachatelky vražd, oproti mužským vrahům, vykazují podstatně méně často kriminální kariéru a jejich zkušenosti s vězeňským prostředím jsou zanedbatelné. Většina žen (89 %) se dopouští pouze jedné vraždy. Mnohonásobné vražedkyně se ve výzkumném souboru také nacházejí, nicméně vzhledem k jejich marginálnímu počtu (v době výzkumu bylo za mnohonásobné vraždy odsouzeno pět žen a další žena byla ve vězení opakovaně pro spáchání vraždy) nelze vytvořit přesvědčivou typologii.

Žena jako vražedný nástroj nejčastěji používá nůž (kuchyňský), ke kterému se uchýlila více než třetina pachatelek, v případě partnerských vražd dokonce téměř polovina žen. Výběr vražedného nástroje determinuje zřejmě jeho snadná dostupnost s ohledem na místo činu (ve většině případů se rodinné vraždy odehrávají v interiérech bytu či domu, v kuchyni). Bodnožná zranění se tak stávají nejčastější příčinou úmrtí obětí vražd páchaných ženami. Tato okolnost potvrzuje nepřipravenost činu především u rodinné (partnerské) vraždy, která vyvěrá z momentálně nakumulovaného konfliktu při obvykle déletrvajících problémové situaci v partnerství či rodině. Na druhém místě se nachází ubití s použitím nástroje (tupého či ostrého) v 17 % vražedných útoků a na třetím místě uškrcení/udušení v 15 % vražd. U partnerských vražd se o druhém a třetí místo rovnocenně dělí ubití s použitím nástroje (tupého či ostrého) (13 %) a zastřelení střelnou zbraní (13 %). V případech usmrcení způsobem zastřelení se vždy jednalo o nelegálně držené střelné zbraně. Ženy v mnohem menší míře (pouze v 7 %) používají jed, který bývá označován jako tradiční zbraň žen z důvodu setření možného nepoměru fyzických sil mezi obětí a pachatelkou. Nález tak nekoresponduje se zahraničními studii, podle kterých ženy jako vražedné nástroje preferují metody, které jsou čistější a více distanční.

Doba spáchání vraždy je dalším sledovaným ukazatelem v rámci situačního kontextu činu. Podle zjištěných dat je nejrizikovější ročním obdobím léto. Z výsledků vyplývá, že nejproblematičtějším dnem je čtvrtek a nejrizikovější dobou noc (22:00-02:00), kdy se odehrává největší počet vražd spáchaných ženami. Velmi diskutovaným tématem je v současné době vztah médií a kriminality, respektive vliv zobrazování násilí v médiích na násilné vzorce chování. Získaná zjištění nepotvrzují genezi vražedného skutku („nápodobu“) z násilného filmu, zpravodajství či knih ani u jedné z pachatelek vražd.

Téměř polovina pachatelek vražd se nachází v pásmu průměru či dolní části průměru rozumových schopností a druhá nejčetnější skupina v mírném podprůměru. Až 17 % pachatelek partnerských vražd podle soudních expertíz vykazuje velmi dobrou až nadprůměrnou inteligenci. Většina žen má pouze nízkou úroveň vzdělání a ta se následně odráží v profesní oblasti, kdy většina žen před uvězněním vykonávala pouze nekvalifikované práce. K předčasně ukončenému vzdělání v mnohých případech dopomohlo i brzké otěhotnění, respektive založení rodiny včetně svatby. Většina pachatelek vražd jsou již samy matkami, a pokud jsou tyto děti nezletilé, potýkají se v případě uvěznění matky s řadou závažných problémů. Také samy odsouzené ženy pokládají přerušení rodinných vztahů v důsledku uvěznění za silně traumatizující záležitost a snaží se ve vězení využít všechny dostupné možnosti pro zachování kontaktu či spojení se svými rodinnými příslušníky, především s dětmi.

Za nejkontroverznější z intersexuálních rozdílů pachatelů vražd pokládají někteří autoři výskyt závažné psychopatologie, a to ve větší míře u pachatelek vražd než u mužských vrahů. Duševní choroba ve smyslu „pravé“ duševní nemoci, např. psychóza, ve výzkumném souboru (2008/09) nebyla diagnostikována ani u jedné pachatelky, nicméně je třeba zdůraznit, že výzkumný soubor tvořily výhradně pachatelky vražd, které již byly odsouzeny k nepodmíněnému trestu odnětí svobody do věznice (v případě zjištění závažné duševní nemoci by byly shledány nepřičetnými a nebyly by umístěny do věznice). U většiny pachatelek (75 %) však byly diagnostikovány poruchy osobnosti. Závislost na alkoholu či výrazné problémy s ním jsou druhou nejčastější formou psychopatologie u pachatelek vražd, jak v genezi trestného činu, tak v osobnostním profilu žen. V době činu byla pod vlivem alkoholu téměř polovina žen a u partnerských vražd dokonce dvě třetiny z nich.

Do souvislosti s pácháním trestné činnosti je také dáována velikost původní rodiny, respektive mnohočetná rodina. Tvrzení se opírá o možné vysvětlení, že velké rodiny mají potíže s disciplínou, jednotlivé děti méně dohledu, individuální pozornosti a mohou se rovněž potýkat s rodinnou dezorganizací a materiální deprivací. Výsledky z výzkumu ukazují, že více než polovina pachatelek vražd (55 %) vyrůstala v rodině s minimálně dvěma sourozenci, respektive v rodině se třemi a více dětmi. Převážná část pachatelek vražd vyrůstala v úplné rodině (více než dvě třetiny). Svě dětství a dospívání hodnotí navíc většina žen pozitivně, se standardními vztahy s rodiči a ostatními rodinnými příslušníky. Týrání, zneužívání či zanedbávání v dětství zažila pouze drtivá menšina pachatelek vražd. Traumatickou zkušenost v podobě sexuálního zneužívání či znásilnění během dětství či dospívání prožila menšina z nich (9 %). Pětina žen vyrůstala v rodině, kde byly problémy s alkoholem, ale pouze jedna žena v rodině s kriminální historií. Pro většinu ženských pachatelek vražd tak neplatí teorie o vztahu mezi traumaty v dětství, kvalitou rodinné atmosféry, způsobem výchovy a následným pachatelstvím, či teze o transgeneračním přenosu „subkultury násilí“ na budoucí trestnou činnost. Lze hovořit o poměrně výrazné genderové diferenciaci ženských a mužských vražd.

Podle primárního motivu vystupují dvě hlavní kategorie, a to vražedné jednání žen motivované osobními vztahy (52 % všech případů) a motivované majetkovým prospěchem (20 %). Objevuje se následující typologie podle dominující motivace: 1. Vraždy motivované osobními vztahy, které zahrnují především rodinné vraždy - vražedné útoky vedené zejména na manžele či bývalé manžele, druhy, partnery, děti či jiné rodinné příslušníky. Tvoří více než polovinu všech vražedných útoků (52 %). Jako hlavní motiv je nejčastěji shledáván agresivní afekt (silný afekt zlosti) v konfliktní situaci (hádce) s budoucí obětí, často s podílem alkoholu. Ve dvou případech byla konfliktní situace vyvolána žárlivostí. Většina těchto skutků byla spáchána situačně, nebyla plánována, ani promyšlena. Především u partnerských vražd platí, že za příčinu použití extrémního násilí lze považovat souhrn či kombinaci negativních jevů, kdy abnormní afektivní reakci vyvolá vzájemné propojení a ovlivnění rysů osobnosti ženy, abúzus alkoholu, násilí ze strany oběti, pocit strachu a zlosti. 2. Vraždy motivované zjiště, kvůli majetkovému prospěchu. V souboru tvoří 20 % všech vražd. Často jsou vražedné útoky směřované proti partnerům, známým, ale i náhodným osobám. Nájemné vraždy tvoří z celkového počtu devíti vražd motivovaných zjiště výraznou část, a to šest případů. Tyto vraždy byly plánovány, promyšleny, a pokud došlo k dokonání činu, provedeny chladnokrevně a ze zavrženíhodné

pohnutky. Zbylé vraždy byly spáchané za účelem zakrýt jiný trestný čin, zbavení se nepohodlného svědka a konkurence v podnikání, z důvodu závislosti na vztažné skupině, motivované mstou a ze specifických motivů (u vražd novorozeneckých dětí).

Nejčastější formou vražedného jednání žen jsou vraždy tzv. intrafamiliární (rodinné), které tvoří téměř 70 % všech vražedných útoků žen. Nejpočetnější skupinu zastupují vraždy životního partnera (51 %), dále vraždy dětí (11 %) a vraždy ostatních rodinných příslušníků (7 %). V 70 % případů partnerské vraždě předcházela konflikt/hádka/rozepře mezi pachatelkou a budoucí obětí. Nejčastější příčinou partnerské vraždy je tak konfliktní situace, dlouhodobé domácí násilí (časté rvačky mezi partnery, psychický teror) a nadměrná konzumace alkoholu obětí i pachatelky.

Domácí násilí, jež bylo prokázáno minimálně ve 40 % partnerských vražd, ústí do „pomalého homicidiálního procesu“. U více než poloviny případů byl zlobný afekt v probíhající konfliktu podpořen abúzem alkoholu. Velmi obvyklý scénář partnerské vraždy obsahuje hádku mezi pachatelkou a budoucí obětí, fyzické násilí směřované od partnera vůči ženě, přítomnost alkoholu a afektu strachu či zloby, vzteku, jež vede k zkratkovitému jednání kulminujícího vraždou. K dalším příčinám hádek, jež měly bezprostřední vliv na spáchání vraždy, se řadí špatná finanční situace, žárlivost, rozepře kvůli rozvodu, vyhazování z bytu či domu, ale také malicherný důvod jako nevhodné oblékání ze strany partnera. Partnerské vraždy ze zjištěného důvodu se dopustilo 22 % pachatelek.

U partnerských vražd se z hlediska viktimologických aspektů vražd ohledně typologie oběti potvrzuje významný podíl budoucích obětí na vzniku kriminogenní situace (victim precipitated crime). Oběť vraždy často vystupuje jako aktivní prvek dynamiky vražedného jednání. Přispívá svým chováním k nahromadění vášně, ke vzniku agrese, a tím také ke genezi trestného činu vraždy. Ženy se často potýkaly s dlouhodobým utrpením ve vztahu, narůstáním bezmocnosti adekvátně řešit partnerskou situaci, jež vyústila až ve vražedný čin. Většina vražedných útoků na partnery byla situačně podmíněná, neplánovaná a neorganizovaná. Většina pachatelek vražd jsou matkami a v případě partnerských vražd dokonce v 83 %. Nejčastěji mají dvě děti a ty se stávají svědky násilí a hádek v rodině. V jednom případě bylo dítě očitým svědkem samotné vraždy, dokonce vraždy svého otce.

Vražd dětí se ve výzkumném souboru (2008/09) dopustilo 10 % žen, z nichž jedna pachatelka byla odsouzena za dva vražedné útoky. Oběťmi byli tři novorozenci a jedno

dítě předškolního věku. Ve třech případech spáchaly trestný čin matky, v jednom případě babička oběti. Vraždy novorozenců mají většinou kombinovaný motiv, společný je negativní postoj k těhotenství, které bylo ve všech případech utajované před veřejností. Nežádoucí gravidita byla determinována odmítavým postojem blízkého okolí matky, nejistým otcovstvím, manželskými problémy a finančními těžkostmi. Vzhledem k nízkému počtu vražd dětí však nelze vytvořit spolehlivou typologii. Z analýzy kazuistik jsou však zřejmé určité společné rysy, především nežádoucí a utajované těhotenství, v pořadí již několikanásobné (v žádném případě vraždy novorozence matkou se nejednalo o prvorodičku), absence gynekologických prohlídek, přítomnost matek/babičky v době činu a obava z negativní reakce blízkého okolí. To vede k domněnce, že se nejednalo o náhodné a nepředvídatelné vraždy.

Zaměstnanci věznice hodnotí odsouzené za vraždu jako bezproblémové vězeňkyně, které aktivně spolupracují nejen v rámci programů zacházení, ale také v běžném chodu věznice. Odsouzené pachatelky vražd se shodují v tom, že je ostatní spoluvězeňkyně hodnotí stejným způsobem jako pachatelky jiných trestných činů, nejsou obětmi šikany, ani opovržení z důvodu uvěznění za spáchání vraždy, s výjimkou žen odsouzených za vraždu dítěte (pachatelky vražd dětí jsou na „černé“ listině). V některých případech musí mít pachatelky mateřských vražd zvláštní ochranu ze strany personálu věznice. Pachatelky vražd za jednoznačně nejzávažnější formu vražedného jednání považují vraždu dítěte a následně vraždu na těhotné ženě. Domnívají se, že soudci stanovují za spáchání vraždy dítěte příliš mírné tresty a navrhují přísnější trest než u ostatních typů vražd. Vůči těhotné ženě pachatelky vražd pocítují výjimečnou shovívavost, kdy více než polovina pachatelek vražd nesouhlasí s tím, že by měla být odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody do věznice. Překvapivě většina pachatelek vražd (82 %) považuje vraždu za nikdy ospravedlnitelné jednání a pouze polovina spíše či rozhodně souhlasí s výrokem, že byl u nás zrušen trest smrti.

Homosexuální zkušenost ve vězení zažila necelá třetina pachatelek vražd. Ve vězení převažují tzv. nepravé lesby, které sice ve vězení navazují partnerské vztahy, ale jsou pro ně dočasnou adaptací na výjimečné prostředí. Většina žen, která navázala homosexuální vztah ve vězení, bude po propuštění opět preferovat svou předchozí heterosexuální orientaci a předpokládá navázání vztahu s mužem. Dvě třetiny odsouzených pachatelek se obávají, co bude po jejich propuštění, téměř polovina si po propuštění z vězení jen těžko najde adekvátní práci a více než polovina se vrátí do stejných rodinných

vztahů jako před odsouzením. Na tomto zjištění je zajímavé, že návrat do stejných rodinných podmínek proklamuje většina pachatelek partnerských vražd, jejichž samotným činem se struktura intimních vztahů zásadně změnila.

III. Závěr

Předkládaná deskriptivní studie byla vypracována s cílem přispět k rozšíření poznání v oblasti vražedného jednání žen. Na základě realizovaného výzkumu v ženské věznici (2008/09, 2010) byly zjištěny formy vražedného jednání žen, etiologie a okolnosti vražd, zmapovány vybrané životní postoje pachatelek vražd, analyzovány rodinné vraždy a jejich pachatelky. Vystupují dvě hlavní kategorie vražd podle primárního motivu, a to vražedné jednání motivované osobními vztahy a motivované majetkovým prospěchem. Zanedbatelné nejsou ani další specifické motivy, které se vyskytují u vražd novorozeného dítěte, kde se ve všech případech jednalo o nechtěné utajované těhotenství v kombinaci s odmítavým postojem blízkých osob.

Výsledky potvrzují, že prototypem vražedného jednání žen jsou vraždy partnerské, které spadají do nejčetněji zastoupené skupiny tzv. intrafamiliárních neboli rodinných vražd. Z nich největší skupinu tvoří již zmiňované vraždy životního partnera, dále vraždy dětí a vraždy ostatních rodinných příslušníků. Z hlediska viktimologických aspektů se u partnerských vražd potvrdil významný podíl budoucí oběti na vzniku kriminogenní situace, kde oběť vraždy vystupuje jako aktivní prvek dynamiky vražedného jednání.

Z výsledků vyplývá poměrně velký počet zjištěných motivovaných vražd, které jsou charakteristické plánovitostí, promyšleností, chladnokrevností a zavrženíhodnou pohnutkou. Tento okruh vražd by vzhledem k vysoké společenské nebezpečnosti zasluhoval podrobnější analýzu, stejně jako mateřské vraždy. Námětem pro další zkoumání by mohlo být také sledování situace propuštěných pachatelek vražd, jejich resocializace a analýza životní dráhy.

Seznam literatury

- Belknap, J. 2007. *The Invisible Woman: Gender, Crime, and Justice*. USA: Thomson, Belmont.
- Blatníková, Š., K. Netík. 2007. *Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti*. Praha: IKSP.
- Brookman, F. 2005. *Understanding Homicide*. California: SAGE.
- Burgess, A. W., C. Regehr., A. R. Roberts. 2013. *Victimology*. Berlington: Jones & Bartlett Publishers.
- Cassel E., D. A. Bernstein. 2007. *Criminal Behavior*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Chesney-Lind, M. 1997. *The Female Offender*. California: Sage Publications.
- Císař, O. 2014. „Jak na výzkum v sociálních vědách? Výzkumný rámec, atributy a typy vědeckých prací.“ *Research paper* [online] [cit. 28. 2. 2014]. Dostupné z: https://www.academia.edu/6184655/Jak_na_vyzkum_v_socialnich_vedach_Vyzkumny_ramec_atributy_a_typy_vedeckych_praci.
- Cooper, A. J. 2000. „Female Serial Offenders.“ Pp. 263-288 in L. Schlesinger B. (ed.). *Serial Offenders*. USA: CRC Press.
- Creswell, J. W. 2003. *Research Design. Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. California: SAGE.
- Čírtková, L. 2008. „Násilí v intimních vztazích neboli partnerské vraždy.“ *Právo a rodina* 10 (5): 5-11.
- D’Cruze, S., S. Walklate, S. Pegg. 2006. *Murder*. Devon: Willan Publishing.
- Enos, S. 2001. *Mothering from the Inside: Parenting in a Women’s Prison*. New York: State University of New York.
- Flowers, R. B. 2013. *The Dynamics of Murder: Kill Or Be Killed*. NW: CRC Press.
- Fox, J. A., J. Levin, K. Quinet. 2008. *The Will to Kill: Making Sense of Senseless Murder*. Boston: Pearson Education.
- Gelsthorpe, L. 2004. „Female Offending: A Theoretical Overview.“ Pp. 13-37 in G. Mc Ivor (ed.). *Women Who Offend*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Greene, J. C. 2007. *Mixed Methods in Social Inquiry*. California: John Wiley and Sons.
- Grumlík, R., P. Vavřík. 1997. „Partnerské vraždy v psychiatrické a psychologické expertize.“ *Kriminalistický sborník* 41 (3): 106-109.
- Grumlík, R., P. Vavřík. 1998. „Žena jako pachatelka vražedného útoku.“ *Kriminalistický sborník* 42 (2): 24-28.
- Heretik, A. 1999. *Extrémna agresia I.: Forenzná psychológia vraždy*. Nové Zámky: PSYCHOTROF.
- Holmes, R. M., S. T. Holmes 2010. *Serial Murder*. California: SAGE.
- Hrabětová, J. 2014b. „Смертная казнь в XXI веке: результаты изучения общественного мнения в Республике Чехия.“ *Юридическая наука и правоохранительная практика*. 3 (29): 147-155.
- Jeřábek, H. 1992. *Úvod do sociologie*. Praha: Carolinum.
- Jíra, V. 2003. *Vraždy novorozenců v České republice a psychosociální stav jejich matek*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity.

- Jíra, V., F. Vorel, M. Velemínský. 2005. „Vraždy novorozenců v České republice a psychosociální stav jejich matek.“ *Prevence úrazů, otrav a násilí* 1 (1): 30-44.
- Jones, A. 2009. *Women Who Kill*. New York: Feminist Press.
- Johnson, R. B., A. J. Onwuegbuzie, L. A. Turner. 2007. „Towards a Definition of Mixed Methods Research.“ *Journal of Mixed Methods Research* [online]. 1 (1): 112-133 [cit. 12. 10. 2013].
Dostupné z: <http://www.coe.unt.edu/sites/default/files/24/59/Johnson,%20Burke%20Mixed%20Methods%20Research.pdf>
- Kučera, J. 2000. *Ženy jako pachatelky násilných trestných činů*. Nepublikovaná diplomová práce. Olomouc: Fakulta právnická, Univerzita Palackého.
- Kučera, J. 2002. *Vraždy novorozených dětí matkami*. Nepublikovaná rigorózní práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity.
- Madliak, J. 1991. *Kriminologické aspekty trestného činu vraždy*. Nepublikovaná habilitační práce. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity J. A. Komenského.
- Mann, C. R. 1996. *When Women Kill*. New York: SUNY Press.
- McKee, G. R. 2006. *Why Mothers Kill*. Oxford: Oxford University Press.
- Nedbálková, K. 2003. „Má vězení střední rod? aneb Maskulinita a feminita ve vězeňských subkulturách.“ *Sociologický časopis* 39 (4): 469-485.
- Pearson, P. 1998. *When she was bad: How and why women get away with murder*. USA: Penguin Books.
- Punch, K. F. 2005. *Introduction to Social Research: Quantitative and Qualitative Approaches*. London: SAGE.
- Ritchie, J., R. Ormston. 2013. „The Applications of Qualitative Methods to Social Research.“ Pp. 27-46 in Ritchie, Lewis et al. (ed.). *Qualitative Research Practice*. London: SAGE.
- Silverman, D. 2006. *Interpreting Qualitative Data*. London: SAGE.
- Smit, P., R R. de Jong, C. C. J. H. Bijleveld. 2012. „Homicide Data in Europe: Definitions, Sources, and Statistics.“ Pp. 2-23 in M. C. A. Liem, W. A. Pridemore (eds.). *Handbook of European Homicide Research: Patterns, Explanations, and Country Studies*. New York: Springer Science, Business Media.
- Spungen, D. 1998. *Homicide: The Hidden Victims*. California: SAGE.
- Teddle, C., A. Tashakkori (eds.). 2010. *Handbook of Mixed Methods in Social and Behavioral research*. California: SAGE.
- Velemínský, M. sr., M. Velemínský jr. 2009. „Presumpce viny či nevinu u žen, které po porodu usmrtily novorozence.“ *Prevence úrazů, otrav a násilí* 5 (1): 7-13.
- Websdale, N. 1999. *Understanding Domestic Homicide*. North Carolina: Northeastern University Press.
- Wilson, K. J. 2005. *When Violence Begins at Home: A Comprehensive Guide to Understanding and Ending Domestic Abuse*. California: Hunter House.